

Prof. dr hab. Juliusz Ryszard Sztychmiler
10-692 Olsztyn, ul. Janowicza 3/19
E-mail: Ryszard.Sztychmiler@uwm.edu.pl

Olsztyn, 29.05.2019 r.

R e c e n z j a
rozprawy doktorskiej ks. mgra Piotra Andrzeja Dziuka
pt.: Kryteria i normy dotyczące zdrowia ograniczające przyjęcie święceń

Zgodnie z decyzją Rady Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL, która 25.04.2019 r. powołała mnie na recenzenta w przewodzie doktorskim ks. mgra lic. Piotra Dziuka oraz w odpowiedzi na prośbę Pana Dziekana prof. dr. hab. Andrzeja Herbata z 26.04.2019, którą to prośbę wraz z rozprawą doktorską i dokumentami otrzymałem 28.05.2019 r., niniejszym przedkładam swoją recenzję wymienionej rozprawy.

1. Prezentacja rozprawy

Recenzowana rozprawa ks. mgr. Piotra Andrzeja Dziuka napisana została pod kierunkiem dr hab. Elżbiety Szczot, prof. KUL, na seminarium z prawa sakramentów świętych w Instytucie Prawa Kanonicznego i przedstawiona na Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL. Praca ukończona została w 2019 r., obejmuje 210 stron formatu A-4.

Jak pisze Autor we Wstępie, „Prawodawca kościelny w Kodeksie prawa kanonicznego z 1983 r., określając wymagania odnośnie do zdrowia kandydatów do święceń, sformułował jedynie ogólne zasady. Do święceń należy dopuszczać jedynie tych, których zdrowie fizyczne i psychiczne odpowiada przyjmowanemu święceniowi i zapewnia podjęcie świętej posługi na stałe. Zachodzi zatem potrzeba doprecyzowania tych ogólnych regulacji w celu lepszego odczytania pojęcia zdrowia określonego w Kodeksie prawa kanonicznego oraz wskazania rozwiązań umożliwiających właściwą ocenę przymiotów zdrowotnych kandydatów. Jest to tym bardziej konieczne, że pewne choroby i zaburzenia, takie jak: celiakia, uzależnienia, zaburzenia preferencji seksualnych i związane z nimi nadużycia seksualne oraz inne, które mogą mieć wpływ na dopuszczenie do święceń, przed promulgacją kodeksu nie były jeszcze w sposób wystarczający zbadane i opisane” (s. 8). Kongregacja Edukacji Katolickiej wydała w 2005 roku „kryteria dotyczące rozeznawania powołania u osób ze skłonnościami homoseksualnymi oraz zasady korzystania z dorobku psychologii w procesie przyjmowania kandydatów i ich formacji do kapłaństwa (...) a w nowym *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis* z 2016 roku zalecono, aby poszczególne konferencje biskupów przygotowały bardziej szczegółowe rozwiązania tej kwestii” (s. 9).

Słusznie Doktorant pisze, że temat zdrowia kandydatów do święceń występował dotąd w literaturze kanonistycznej (tak zagranicznej jak i polskiej) nieczęsto, głównie w artykułach, i wspominany był jedynie ubocznie, przy omawianiu problemów zdrowotnych duchownych, a „Przeprowadzona na potrzeby niniejszej dysertacji kwerenda pozwala wysnuć wniosek, że problem zdrowia kandydatów do święceń nie jest wystarczająco zbadany i opisany, a niemal pomijany w odniesieniu do kandydatów do diakonatu stałego lub biskupstwa” (s. 9). Autor zaznacza, że brak dostatecznych regulacji odnośnie do zdrowia kandydatów do święceń stał się głównym motywem do podjęcia tematu niniejszej rozprawy doktorskiej. Wyjaśnił też, że rozróżnienie w tytule pracy na „kryteria i normy wynika z faktu, że niektóre sytuacje zdrowotne ograniczające przyjęcie święceń zostały ujęte w normie kanonicznej, a inne nie” (s. 10), a więc określił je mianem „kryteria”.

Autor we wstępie następująco przedstawił tezę rozprawy swojej doktorskiej: „obowiązujące regulacje prawne dotyczące kandydatów do przyjęcia święceń nie stanowią wystarczającego narzędzia oceniającego ich zdrowie i dającego możliwość jednoznacznego wydania opinii dopuszczającej do sakramentu święceń. (...) Celem pracy jest ukazanie zdrowia jako jednego z istotnych przymiotów wymaganych od kandydatów do święceń, którego brak ogranicza dopuszczenie do przyjęcia tego sakramentu” (s. 10).

Doktorant podał, że „Podstawę źródłową niniejszej rozprawy stanowią normy Kodeksu prawa kanonicznego z 1983 r. oraz dokumenty Magisterium Kościoła: dokumenty soborów, głównie Soboru Watykańskiego II, konstytucje papieskie, encykliki, adhortacje apostolskie, motu propria, listy, orędzia, przemówienia i przesłania” (s. 11), a także dokumenty Konferencji Episkopatu Polski oraz normy prawa polskiego i międzynarodowego. Z literatury Autor uwzględnia przyczynkowy dorobek wielu autorów, w tym dorobek swojej cenionej w świecie nauki Pani Promotor.

Zasadnicza część dysertacji składa się ze wstępu (s. 8-13), trzech rozdziałów gdzie każdy zakończony jest wyodrębnionym wnioskiem (s. 14-168) oraz zakończenia (s. 169-176). Część ta poprzedzona jest wykazem skrótów (s. 4-7), zaś na końcu dołączone zostały: bogata bibliografia (s. 177-206) oraz streszczenia pracy w języku polskim i angielskim (s. 207-210).

W rozdziale pierwszym, zatytułowanym „Teologiczno-kanoniczny wymiar sakramentu święceń” (s. 14-68) Autor analizie poddał treść kanonów 1008-1009 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r., które 26.10.2009 r. zostały zmienione przez papieża Benedykta XVI na mocy motu proprio *Omnium in mentem*. Nowe sformułowanie tych kanonów podkreśla cel sakramentu święceń, którym jest służba Ludowi Bożemu. Słusznie Autor uznał, że „w tym stwierdzeniu zawiera się uzasadnienie wymogów stawianych kandydatom do święceń także związanych ze zdrowiem fizycznym i psychicznym. Ci, którzy mają pełnić świętą posługę wobec wiernych, muszą posiadać odpowiednie przymioty zdrowotne, umożliwiające wykonywanie zadań

duszpasterskich” (s. 169). W rozdziale tym Doktorant analizie poddał normy dotyczące tak ważnych zagadnień jak: istotne elementy święceń, podmiot święceń, pojęcie zdrowia. „Prawodawca wśród wymogów stawianych kandydatom do święceń wymienia między innymi przymioty (*qualitatibus*) fizyczne i psychiczne odpowiadające święceniowi, które mają przyjąć” (s. 40). Analizując wymogi konieczne do ważności święceń słusznie zwrócił uwagę na problemy związane z określeniem płci kandydata. Do ważności sakramentu święceń wymaga się, aby kandydat był mężczyzną ochrzczonym (kan. 1024 KPK). Dlatego też Autor zwrócił uwagę „na osoby, co do których istnieje wątpliwość odnośnie do ich tożsamości płciowej. Problem ten dotyczy między innymi obojnaków i osób chorych na zespół Klinefeltera, polegający na obecności dodatkowego chromosomu X u osoby płci męskiej, co przejawia się między innymi w kobiecej sylwetce ciała. Dla określenia płci tych kandydatów i wpływu przyczyn natury zdrowotnej na przyszłą posługę, przed ewentualnym dopuszczeniem ich do święceń, należy zasięgnąć rady specjalistów z dziedziny nauk medycznych. Przeprowadzone badania potwierdzają wnioski autorów podejmujących ten problem, że obojnacy, mężczyźni z zespołem Klinefeltera, jak również transwestyci i transseksualiści nie powinni być dopuszczani do święceń. Od biskupów, prezbiterów i diakonów wymaga się bowiem, aby posiadali wyraźną męską tożsamość seksualną i byli wolni od zachowań niepasujących do mężczyzn” (s. 169). Doktorant zwrócił uwagę, że w ostatnich dziesiątkach lat zmienia się pojęcie zdrowia. Dlatego na podstawie analizy norm prawnych i dokumentów Stolicy Apostolskiej ustalił, że „zdrowie kandydata do święceń należy rozumieć jako brak chorób i ułomności, które uniemożliwiają pełnienie świętej posługi. Jednocześnie jest to taka sprawność ciała i umysłu oraz dojrzała osobowość, która pozwala na trwałe samodzielne pełnienie tej posługi (...) wymaga się też osiągnięcia takiej dojrzałości, aby decyzja o przyjęciu święceń i związanych z nimi obowiązków była podjęta świadomie i dobrowolnie” (s. 170).

Rozdział II został zatytułowany „Kryteria ograniczające przyjęcie święceń” (s. 69-126). Można go było nazwać „okoliczności ograniczające przyjęcie święceń” lub „zaburzenia ograniczające przyjęcie święceń”, co wyraźniej wskazywałoby na treść rozdziału. Autor analizuje w tym rozdziale takie okoliczności zdrowotne lub zaburzenia, które ograniczają lub uniemożliwiają podjęcie posługi wynikającej ze święceń. Są to najpierw takie choroby jak celiakia, alkoholizm i epilepsja, takie uzależnienia jak: narkomania, uzależnienie od tytoniu, telewizji lub internetu, oraz takie ułomności jak niesprawność ruchowa, wady wzroku, słuchu i mowy oraz choroby cywilizacyjne. Negatywne skutki uzależnienia od telewizji uzasadniają niedopuszczanie takich osób do święceń (s. 93). Niezdolność do święceń powoduje także homoseksualizm ewentualnego kandydata do święceń (s. 106-114).

W trzecim punkcie rozdziału drugiego Doktorant przedstawił sposoby i kryteria oceny zdrowia kandydatów do święceń (s. 114-121). Ważnym ustaleniem Autora jest także to, że proboszcz kandydata powinien w swojej opinii „uwzględnić stan zdrowia fizycznego i psychicznego rodziny kandydata, gdyż może się okazać, że alumn nabył pewne skłonności po rodzinie”. Do oceny zdadności kandydata do święceń wymagana jest

również opinia osób, u których kandydat odbył praktykę duszpasterską. Pożyteczną może się też okazać opinia kobiet, których ocena może uzupełnić już istniejące informacje o kandydacie” (s. 119-120). Autor ustalił też, że kandydat do diakonatu stałego nie jest wyraźnie zobowiązany do przedłożenia zaświadczenia lekarskiego o stanie zdrowia fizycznego i psychicznego (s. 121). Dlatego proponuje on, aby taką informację przedstawił w swoim piśmie proboszcz, a sam zainteresowany już przy pierwszym skrutynium „powinien dostarczyć dyrektorowi formacji wyniki ogólnych badań lekarskich zapewniających dobry stan zdrowia” (s. 121).

Doktorant ustalił, że „mężczyźni, którzy nie mogą przyjmować Komunii pod postacią chleba eucharystycznego nawet częściowo pozbawionego glutenu, nie mogą otrzymać święceń (...) Kandydat, który bez żadnych konsekwencji zdrowotnych może spożywać ilość wina wystarczającą do sprawowania Mszy świętej, może być dopuszczony do święceń” (s. 123 i 124). Autor zauważył, że „w dokumentach Kościoła odnoszących się do kandydatów do święceń można zauważyć całkowite pomijanie problemu różnego rodzaju uzależnień, albo tylko ich marginalne wspomnianie” (s. 124). Dlatego na podstawie wcześniej podanych kryteriów sam wyciąga wnioski: „Zasadniczo osoby te, ponieważ nie są zdolne do wypełnienia zadań wynikających ze świętej posługi, nie powinny być dopuszczane do święceń i przyjmowane do wyższego seminarium duchownego lub do grona aspirantów do diakonatu stałego. (...) Kandydat do święceń powinien posiadać odpowiednią kondycję zdrowotną, która da się pogodzić z przyszłą posługą. Na tę kondycję składają się między innymi: sprawność ruchowa, dobry wzrok, słuch i mowa, wolność od przewlekłych chorób.” (s. 124). „Nie można przyjmować do seminariów czy do grona aspirantów do diakonatu stałego i dopuszczać do święceń osób praktykujących homoseksualizm, wykazujących głęboko zakorzenione tendencje homoseksualne albo wspierających tak zwaną `kulturę gejowską`. (...) Przy ocenie kandydatów do święceń, którzy mają skłonności biseksualne, należy zastosować zasady, które dotyczą tendencji homoseksualnych” (s. 125). Nie ma szczegółowych kryteriów ustalania zdrowia dla kandydatów do biskupstwa. Dlatego Doktorant wyraził opinię, że „obecne regulacje prawne nie pozwalają na jednoznaczną ocenę zdatności kandydatów do święceń pod względem ich zdrowia” (s. 126).

Rozdział III został zatytułowany: Normy ograniczające przyjęcie święceń (s. 127-168). W Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r. na określenie przeszkód stałych do święceń prawodawca kościelny nie użył pojęcia *impedimentum*, lecz *irregularitas*. Pewne nieprawidłowości wynikają z braku odpowiednich przymiotów kandydata do święceń, a inne z popełnionego czynu, który nosi znamiona przestępstwa. Autor wymienił je na s. 130-131, zaznaczając, że zostały one wyliczone taksatywnie i tworzą zamkniętą listę, do której nie można dodawać nowych nieprawidłowości. Słusznie też podkreślił, że „nieprawidłowości zaciąga się na mocy samego prawa, a ich nieznanomość nie uwalnia od nich” (s. 132). Podobnie zwraca uwagę na problematyczność klasyfikacji amencji i chorób psychicznych wśród przeszkód do święceń, a także na brak konieczności dalszego utrzymywania tej nieprawidłowości (s. 134-137). Podnosi też kwestię, że komentatorzy kan. 1041 n.1 KPK idą „w kierunku rozszerzenia pojęcia choroby psychicznej o

zaburzenia psychiczne niebędące chorobą, takie jak na przykład pedofilia czy inne parafilie” (s. 137), a w *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis* z 2016 r. „choroby psychiczne wymienia się wraz z zaburzeniami psychicznymi, określając je wszystkie mianem patologii” (s. 138). Podobnie Kongregacja Edukacji Katolickiej w dokumencie określającym „zasady korzystania z dorobku psychologii w procesie przyjmowania kandydatów i ich formacji do kapłaństwa zupełnie pominęła wyrażenie `choroba psychiczna`, zastępując je wyrażeniem `zaburzenie psychiczne`” (s. 137). Prawdopodobnie też ocenił, że „słusznie prawodawca umieścił okaleczenie siebie wśród nieprawidłowości do święceń” (s. 145, a szczegółowe rozważania do s. 150). Kolejną przyczynę zaciągnięcia nieprawidłowości do święceń związaną ze zdrowiem kandydata jest usiłowanie odebrania sobie życia (kan. 1041, 5° KPK) i zgoda na eutanazję. Racje takiej decyzji prawodawcy naświetla Autor na s. 150-157.

W przedostatnim punkcie rozdz. III (s. 157-164) opisuje Autor postępowanie wobec kandydatów obciążonych nieprawidłowością, w tym sposoby ustania nieprawidłowości oraz skutki przyjęcia święceń z nieprawidłowością. Zaś w końcowych wnioskach z tego rozdziału Doktorant stwierdził: „interpretacja nieprawidłowości do przyjęcia święceń związanych ze zdrowiem kandydata napotyka na wiele trudności” (s. 168). Przyczyną tego jest m.in. istniejące zamieszanie terminologiczne. „Odchodzi się od używania pojęcia `choroba psychiczna` i zastępuje przez `zaburzenie psychiczne`. Z tego powodu można przypuszczać, że w przyszłości wskazana byłaby zmiana brzmienia sformułowań zawartych w treści kan. 1041, 1° KPK w celu uzgodnienia ich z terminologią używaną współcześnie w medycynie” (s. 166).

W zakończeniu rozprawy Doktorant przedstawił zasadnicze wnioski (częściowo powtórzył z wniosków w rozdziałach) z przeprowadzonych badań oraz postulaty *de lege lata* i *de lege ferenda*. Jest to dobre podsumowanie osiągnięć i wniosków z całej pracy. Słusznie Doktorant zauważył w nim, że ważną sprawą jest „zwrócenie uwagi na różnego rodzaju uzależnienia, które stanowią rzeczywistą plagę we współczesnym świecie. W dokumentach Kościoła odnoszących się do kandydatów do święceń prawie zupełnie pomija się ten problem albo traktuje się go marginalnie. Zastosowanie kryteriów określonych w definicji zdrowia pozwoliło wskazać pewne zasady postępowania wobec kandydatów do święceń, których dotyczy problem uzależnień. Jak wykazano, osoby uzależnione, ze względu na niezdolność do wypełniania zadań wynikających ze święceń, nie powinny być do nich dopuszczane ani przyjmowane do seminarium lub do grona aspirantów do diakonatu stałego” (s. 172-173). Słusznie Autor stwierdził, że „wiele przyczyn natury psychicznej może zostać wyleczonych, nie stanowią więc one przesłanki stałej wymaganej do zaistnienia nieprawidłowości. Stąd można wnosić, że taka nieprawidłowość powinna być raczej zaliczona do przeszkód zwykłych” (s. 173).

Za uzasadnione uznać też należy wnioski końcowe Doktoranta. Stwierdził on, że „zastosowana w rozprawie metoda dogmatyczno-prawna i analityczna pozwoliły udowodnić tezę, że obowiązujące regulacje prawne dotyczące kandydatów do przyjęcia święceń nie stanowią wystarczającego narzędzia oceniającego ich zdrowie i dającego możliwość jednoznacznego wydania opinii dopuszczającej do sakramentu święceń. (...)

autor dysertacji uważa, że postawiona we wstępie pracy teza została udowodniona. Analiza norm prawnych oraz dokumentów papieży i dykasterii Kurii Rzymskiej pozwoliła wykazać, że nadal istnieją trudności w ocenie zdatności kandydatów do święceń ze względu na ich zdrowie fizyczne i psychiczne. Wynikają one z pewnych nieścisłości i braków dotyczących omawianego tematu, jak również z faktu, że zdecydowana większość wypowiedzi Stolicy Apostolskiej odnosi się tylko do kandydatów do prezbiteratu. (...) Obecne prawodawstwo kościelne nie daje wystarczających narzędzi umożliwiających jednoznaczną klasyfikację kandydatów pod względem zdrowia. Podane w niniejszej pracy rozwiązania dotyczące problemów zdrowotnych mogą stanowić pomoc, na przykład dla biskupów lub wyższych przełożonych zakonnych, przy ocenie zdatności kandydatów do święceń, jak i przy podejmowaniu decyzji o udzieleniu dyspensy od nieprawidłowości. Roztropna ocena zdrowia fizycznego i psychicznego chroni przed dopuszczeniem do święceń osób nieodpowiednich” (s. 175).

2. Ocena rozprawy

a) Walory pracy

Doktorant we wstępie prawidłowo określił temat, problematykę i metodykę pracy (s. 8-13). Słusznie metodą zastosowaną w rozprawie jest metoda dogmatycznoprawna. Dobrze wykorzystał bogate źródła, na tle dotychczasowej literatury. Godny podkreślenia jest obszerny spis wykorzystanej bibliografii, zwłaszcza wielkiej ilości źródeł doktrynalnych i ściśle prawnych, w tym uchwały soborów, dokumenty wydane przez papieży (w tym trzy kodeksy, 5 encyklik, 4 adhortacje apostolskie, 8 motu proprio, 4 listy apostolskie i wiele innych), ponad 70 dokumentów różnych instytucji Stolicy Apostolskiej, a także 10 dokumentów kościelnego prawa partykularnego. Z prawa świeckiego wykorzystał 4 dokumenty prawa europejskiego oraz 10 dokumentów prawa polskiego. Wykazał też 226 pozycji wykorzystanych opracowań.

We Wstępie do rozprawy, Autor dobrze zaprezentował problematykę jej poszczególnych rozdziałów, którą potem zgodnie z zapowiedzią zrealizował. Struktura pracy jest przejrzysta, prawidłowa, wyczerpująca badaną problematykę. Styl pracy oraz budowa zdań są prawidłowe (nie licząc drobnych mankamentów, o których później).

Analizy Doktoranta cechują się wielką wnikliwością i wszechstronnością. Na uznanie zasługuje fakt, że Doktorant na końcu każdego rozdziału zamieścił wnioski z przeprowadzonych analiz (s. 64-68, 122-126, 165-168). Świadczy to o dobrym opanowaniu materiału, o umiejętności ustalania i wydzielania najważniejszych treści.

Moim zdaniem Autor zrealizował swój zamiar udowodnienia, że obowiązujące regulacje prawne dotyczące zdrowia kandydatów do przyjęcia święceń nie są wystarczające do oceny ich zdrowia i czasem trudno jest wydać jednoznaczną opinię w tej sprawie, która jest jednym z ważnych warunków dopuszczenia do sakramentu święceń (zob. s. 175). Autor wykazał to zwłaszcza w rozdziale II i III, gdzie też

formuluje wskazane wyżej postulaty *de lege lata* i *de lege ferenda* (s. 167) oraz konkretne wnioski praktyczne. Zaproponował, aby „aktualizować przepisy dotyczące zdrowia kandydatów w oparciu o mogące się pojawić nowe jednostki chorobowe, a także uwzględniać pozytywne możliwości postępu w medycynie. Dla rozwiania niejasności w tym względzie, odpowiednie zapisy prawne powinny się znaleźć w krajowych *Rationes*. Wyraźny zakaz udzielania święceń osobom chorym niezdolnym do podjęcia i wypełnienia świętej posługi, z wyczerpującym wyjaśnieniem, byłby dobrym narzędziem dla tych, którzy mają dopuszczać do sakramentu święceń” (s. 175-176).

b) Mankamenty pracy

Praca nie ma poważniejszych mankamentów. Dało się jednak zauważyć nieliczne usterki i kilka kwestii dyskusyjnych, które należałoby dopracować lub poprawić, zwłaszcza gdyby praca była kierowana do druku.

- 1) Uważam, że lepsze jest pisanie „Kodeks Prawa Kanonicznego” (np. z 1983 r.) wielkimi literami, gdyż jest to nazwa własna, podobnie jak Katechizm Kościoła Katolickiego czy Sobór Watykański II, a nie jak Autor stale pisze „Kodeks prawa kanonicznego” (np. s. 6, 8, 12). Prawnicy prawa świeckiego piszą nazwy kodeksów małymi literami, gdyż tak u nich przyjęto, zaś kanoniści piszą na ogół wielkimi literami. Łatwiej też wtedy odróżnić skróty: KPK (Kodeks Prawa Kanonicznego) i kpk (kodeks postępowania karnego).
- 2) Należałoby poprawić zbyt szeregowy podział źródeł w bibliografii, co utrudnia czasem odszukanie odpowiedniej pozycji, tym bardziej, że ułożone one zostały (w ramach grup) ani w pełni alfabetycznie ani chronologicznie.
- 3) Przynajmniej 3 pozycje z wykazu opracowań należy przenieść do wykazu źródeł:
 - a) Główny Urząd Statystyczny, Rocznik statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej;
 - b) Międzynarodowa Statystyczna Klasyfikacja Chorób i Problemów Zdrowotnych, klasyfikacja zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowania w ICD-10;
 - c) World Health Organization, International Classification of Diseases 11th Revision. The global standard for diagnostic health information.
- 4) Należy poprawić inne błędy literowe w pracy, np.:
 - a. s. 9 – zamiast „Kongregacji” dać „Kongregacja”,
 - b. s. 11 – zamiast „zostały zaczerpnięty” dać „zostały zaczerpnięte”,
 - c. s. 12 - zamiast „W celu wyznaczenie” dać „W celu wyznaczenia”,
 - d. s. 139 - zamiast „pominięła” dać „pominęła”,
 - e. s. 175 – zamiast „należy aktualizować sprawy” lepiej byłoby dać: „należy aktualizować przepisy”.

3. Konkluzja

Przedstawiona rozprawa doktorska ks. mgra Piotra Dziuka ma duże znaczenie teoretyczne i praktyczne. Dokładnie prezentuje i analizuje on normy prawa kanonicznego

(powszechnego i polskiego), omawiając je w kontekście literatury polskiej i światowej. Autor dobrze wykorzystał źródła do wskazanego w tytule tematu. Nie licząc pojedynczych błędów literowych praca jest napisana starannie. Układ pracy jest bardzo logiczny, styl i przypisy prawidłowe, wnioski uzasadnione.

Autor wykazuje się dobrą znajomością badanej problematyki, dużą wnikliwością badawczą oraz formułuje bardzo przemyślane i wyważone wnioski. Wykazał się dobrą znajomością i stosowaniem metody naukowej, język rozprawy jest poprawny i jasny. Autor nie tylko referuje poglądy kanonistów, lecz także zajmuje własne stanowisko i logicznie je uzasadnia.

Praca doktorska ks. mgra Piotra Dziuka stanowi zatem oryginalne rozwiązanie przedstawionego we wstępie pracy problemu naukowego. Wszystkie wymienione wyżej walory naukowe omawianej pracy świadczą o tym, iż posiada on szeroką wiedzę teoretyczną w zakresie prawa kanonicznego, potrafi samodzielnie prowadzić badania naukowe, owocnie współpracować z Promotorem, umie trafnie podejmować i dojrzałe rozwiązywać wybrane kwestie z kanonicznego prawa o sakramentach. Rozprawa ks. mgra Piotra Dziuka spełnia wszystkie ustawowe wymagania stawiane pracom doktorskim w Polsce i na uczelniach kościelnych. Autor posiada zatem kwalifikacje do uzyskania stopnia naukowego doktora prawa kanonicznego.

Dlatego też, zgodnie z wymaganiami ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym (z 14 marca 2003, z nowelizacją z 3 lipca 2018), stawiam wobec Rady Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL wnioszek o przyjęcie rozprawy doktorskiej ks. mgra Piotra Andrzeja Dziuka i dopuszczenie go do jej publicznej obrony, a następnie o nadanie mu stopnia naukowego doktora prawa kanonicznego.

Ks. prof. dr hab. J. Ryszard Sztymiler